3D VEILEDNING

VEILEDNING AV ELEVER I NORSK FOLKEHØGSKOLE

Odd Haddal og Rune Sødal

VEILEDNING AV ELEVER I NORSK FOLKEHØGSKOLE

Odd Haddal og Rune Sødal

Utgitt av Norsk Folkehøgskolelag
og Noregs Kristelege Folkehøgskolelag
Oslo, 2010

Layout: Kanon grafisk design og illustrasjon

Det er ønskelig at det kopieres fra dette heftet

LESERVEILEDNING

Dette heftet er skrevet for å inspirere dere som er i en veilederrolle. I folkehøgskolen er alle ansatte på skolene veiledere i ulike situasjoner. Nå som vi i folkehøgskolen har prøvd ut vår egen måte å veilede på gjennom noen år, ønsker vi å invitere til dialog med dere som veileder i andre kontekster.

Heftet sier noe om hva vi legger i 3D-veiledning, og det gir eksempler på hvordan skolene gjennom refleksjon og handling har utviklet sin måte å møte elevene på. Sentrale aspekter med 3D-veiledning beskrives, og til slutt kommer det to eksempler på konkrete og ulike veiledningsopplegg for folkehøgskolelærere.

3D – KORT FORTALT

I folkehøgskolen søker vi å møte vi hele mennesket, og 3D-veiledningen gjen speiler dette. 3D står for de tre fysiske dimensjonene lengde, bredde og dybde, og disse dimensjonene er et bilde på at skolen tar med hele mennesket i veiledningen av elevene.

De tre dimensjonene innbefatter:
1. Framtiden (lengde). Hva vil jeg i livet mitt?
2. Samfunnsrolle (bredde). Hva er min rolle i relasjon til andre?
3. Eksistensielle tema (dybde). Hvem er jeg som menneske?

HILSEN FRA PROSJEKTLEDERNE

I 2005 dro vi prosjektledere til Danmark og folkehøgskolenes forening FFD for å bli inspirert av deres pedagogiske utviklingsprosjekt 3D-veiledning. I 2006 satte vi i gang en tilpasset norsk modell med det samme utgangspunkt i norsk folkehøgskole, inviterte våre skoler til å bli prosjektskoler, og responsen fra skolene lot ikke vente på seg.

Veiledning er viktig. Det er etterspurt av elevene, og de ansatte på folkehøgskolene har ønsket å utvikle seg selv. Noen få eksempler fra alt det arbeidet prosjektskolene har utviklet, vil du lese om i dette heftet. 30 folkehøgskoler har vært gjennom 3D-prosjektet i løpet av tre år, men omtrent halvparten av alle folkehøgskolene i Norge har vært innom prosjektet gjennom veiledningsdager og andre arrangementer.

Vi vil med dette takke engasjerte ansatte ute på skolene som har skapt ny praksis og meningsfull veiledning for tusenvis av unge mennesker. I tillegg vil vi takke eksterne bidragsytere som har vært med på å skape hva vi nå stolt kan presentere fra norsk folkehøgskole: 3D-veiledning.

Vi håper du lar deg inspirere av utviklingsarbeidet i norsk folkehøgskole!

Med beste hilsen fra Odd Haddal og Rune Sødal

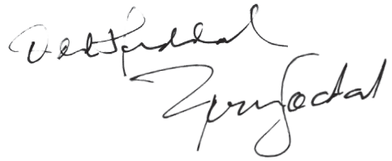

HENSIKTEN MED 3D-VEILEDNING

Hensikten med 3D-prosjektet er å styrke folkehøgskolen som veiledningsarena og å gi elevene et best mulig folkehøgskoleår. Målet med veiledningen er at elevene skal forstå seg selv bedre (selvinnsikt), forstå sine medmennesker bedre (sosial kompetanse) og forstå sin rolle i samfunnet bedre (samfunnsengasjement).

Folkehøgskolene har lang tradisjon for å legge til rette for at elvene kan ta gode valg videre i livet. Gjennom 3D-veiledningen er vi blitt enda bedre rustet til å gjøre dette på en god måte. Elevundersøkelser viser at 80 % av elevene har som en av de viktige målsetninger med sitt folkehøgskoleår å finne mer ut av hva de vil videre i livet.

DE TRE DIMENSJONENE I 3D-VEILEDNING

I folkehøgskolen søker vi å møte vi hele mennesket, og 3D-veiledningen gjenspeiler dette. Gjennom å bo og lære sammen utvikles nære relasjoner mellom elever og ansatte, noe som medfører at tematikken som kan tas opp i veiledningen er bred. 3D står for de tre fysiske dimensjonene lengde, bredde og dybde, og disse dimensjonene er et bilde på at skolen tar med hele mennesket i veiledningen av elevene. Elevene og ansatte snakker ikke bare om framtidsplaner, studier og hvilke yrker som lokker. De snakker også om engasjement, interesser og verdier hos eleven, og eleven vil i veiledningen alltid være i fokus.

3D-veiledning er en modell. Modellen oppleves som verdifull fordi den bidrar til refleksjon hos veilederen. I prosjektperioden har det blitt utviklet metodikk basert på folkehøgskolens verdigrunnlag tilpasset ulike sider ved mennesket; lengde, bredde eller dybde.

Lengde: Lengde viser til veiledning omkring studier, yrke og andre framtidsvalg. Elevene er på folkehøgskolen i en situasjon hvor valg skal tas! De ansatte som voksenpersoner har tatt valg og kan legge til rette for gode refleksjoner rundt valg, samtidig som prøving og feiling kan foregå i trygge rammer. Elevene vet at resten av livet venter. Skolen vil bevisstgjøre dem: "Hva skal jeg bli? Hvem skal jeg bli?"

Bredde: Bredde viser til veiledning omkring interesser, engasjement og demokratisk deltakelse. Folkehøgskolen utfordrer elevene til å utfolde seg både på skolen og i samfunnet, samtidig som de blir kjent med seg selv gjennom veiledning i autentiske situasjoner. Folkehøgskole i seg selv er bredde. Elevene utvikler seg sosialt på skolen, de kan lære engasjement og ansvar i et fellesskap: "Livet er mer enn skolen og jobben. Hvilke interesser har jeg? Hva skal jeg engasjere meg i?"

Dybde: Dybde viser til veiledning omkring livssyn, verdier, eksistensielle og personlige temaer. Vi må kjenne oss selv for å ta gode valg. Hele mennesker i møte med hele mennesker kan tilrettelegge for møter som handler om livet, livssyn og viktige verdier. Samtaler i formelle og uformelle situasjoner kan bidra til å avklare de store eksistensielle og religiøse valg i livet. Skolen vil legge til rette for at elevene kan bli bevisste på et eget verdibasert ståsted: "Hva skal jeg bygge mitt liv på?"

3D-VEILEDNING SOM PROSJEKT

3D veiledning er et pedagogisk utviklingsprosjekt støttet av Folkehøgskolerådet. Det har kommet til i et samarbeid mellom PUF (Pedagogisk utvikling i frilynt folkehøgskole) og NKF (Noregs Kristelege Folkehøgskolelag). I perioden 2006-2010 har dette vært hovedprosjektet innenfor det pedagogiske utviklingsarbeidet i norsk folkehøgskole.

Prosjektstarten kom i april 2006. Da ble alle landets folkehøgskoler invitert til et seminar hvor 3D-veiledning som prosjekt ble lansert. Folkehøgskolene fikk anledning å melde seg som prosjektskoler. Det å være prosjektskole har betydd at den enkelte folkehøgskole skal utvikle ny veiledningspraksis i løpet av året de er prosjektskoler. Representanter fra skolene har i prosjektperioden fått opplæring og muligheten til å dele erfaringer med kolleger på andre skoler.

"3D-veiledning har nå fått godt fotfeste i norsk folkehøgskole"

Flere ganger i løpet av disse årene har det blitt arrangert samlinger og kurs som har vært åpne for alle skolene som ikke har hatt kapasitet til å være prosjektskoler. Gjennom dette arbeidet og artikler i interne blader i folkehøgskolen har 3D-veiledning nå fått et godt fotfeste i norsk folkehøgskole.

Prosjektlederne har kontinuerlig arbeidet med å utvikle 3D veiledning og hatt god hjelp av eksterne ressurspersoner som har bidratt gjennom å sitte i en referansegruppe.

Deltakerskoler:

2006/2007	2007/2008	2008/2009
Bjerkely, Folkehøgskolen 69° Nord, Folkehøgskolen Sørlandet (Birkeland) Grenland, Hallingdal, Nordhordland, Numedal, Peder Morset, Seljord, Sunnfjord, Sunnhordland, Valdres, Vestoppland	Agder, Buskerud, Danvik, Høgtun, Molde (Rauma), Romerike, Rønningen, Sund, Viken	Fjordane, Holtekilen, Nordmøre, Ringerike, Skiringssal, Skjeberg, Sogndal, Voss

SØT-MODELLEN FÅR OSS TIL Å SE NÅTIDEN I FRAMTIDENS LYS

Marit Hartviksen og Kjartan S. Kversøy er to ressurspersoner som med sin forståelse og kompetanse ble sentrale i utviklingen av 3D-prosjektet. Deres utgangspunkt er at samarbeid og konflikt er to sider av samme sak. De har ønsket å gi de ansatte i norsk folkehøgskole en bedre kompetanse i å lede og strukturere samtaler fra ord til handling. Modellen som de kaller SØT, har vært viktig i denne prosessen, og mange av deltakerskolene i 3D-prosjektet har tatt modellen i bruk i ulike veiledningstiltak.

Folkehøgskolen er basert på samtalen og det levende ord. Ansatte og elever samtaler på ulike måter gjennom døgnet på skolen. De mange arenaene på folkehøgskolen gir gode muligheter for formelle og uformelle samtaler. Hvordan denne foregår, er i utgangspunktet avhengig av hvem som er i den og hvor mye de som er i denne, tilrettelegger for hva denne skal ende ut i. Større kompetanse på hvordan samtalene som skjer i formelle og uformelle settinger på folkehøgskolen, kan bli mer konstruktive og handlingsrettet. Dette er et konkret resultat av 3D-veiledningsprosjektet.

SØT-modellen som Marit og Kjartan har delt med oss, har tre elementer: Situasjonen nå, Ønsket situasjon og Tiltak (tiltak hjelper oss til å komme til ønsket situasjon). Modellen har i hovedsak vært brukt i forbindelse med elevveiledning i folkehøgskolen. Elevsamtalen har for mange av skolene vært et naturlig sted å begynne. Prosjektskolene har brukt den ulikt, og flere av skolene har endt med å reflektere rundt denne både sammen med elevene og de ansatte. Et eksempel på hvordan SØT-modellen fungerer i praksis: kollegaen min Odd kom til meg i går og vi diskuterte hvordan vi skulle få skrevet ferdig tekstene til denne publikasjonen.

Dialogen gikk omtrent slik:

Odd: Det er vanskelig å få satt seg ned for å skrive når det er så mange baller i lufta på kontoret. Telefoner og møter kommer på rekke og rad.

Rune: Helt enig, og jeg er litt bekymret for at vi ikke blir ferdig tidsnok. Det blir mye reising fremover.

Odd: Jeg har gode erfaringer med å gå på kontoret tidlig på morgenen, før de andre kommer. Timene før klokka 9 er effektive.

Rune: Smart. Jeg satser på å sette meg på kontoret litt over 5 i morgen og skrive litt.

Klokka er nå 07.04, og jeg fortsetter med skrivingen. Målet med modellen er å strukturere oss og samtidig tenke nytt. I stedet for å tenke på alt som er utfordrende, endres fokuset til hva vi ønsker, i dette tilfellet for meg arbeidsro og konsentrasjon. Eksemplet kan virke banalt, men mange av oss som har jobbet med dette har fått oss noen skikkelige aha-opplevelser i forhold til hvor låst vi er i vår kommunikasjon og våre handlingsmønstre.

I møte med folkehøgskoleelever møter vi mange utfordringer og problemstillinger. Bråk på internatet, utfordringer med relasjoner mellom elevene, utfordringer hjemme hos elevene, deres problemer med å ta videre valg i livet, osv. I en hektisk hverdag kan det være vanskelig å få prioritert elevveiledning, og mye frustrasjon kan skapes når vi går inn deres utfordringer. Et eksempel kan være en situasjon med en stor fest på internatet: Hvem var det som sa hva? Hvordan oppførte hun seg? Hvorfor tenkte de ikke på meg som ville sove? Det er fristende å gå direkte fra Situasjonen nå (Høylytt fest på internatet) til tiltaket (Det snakker vi strengt om i rektors time). Om vi i stedet går inn i Nå-situasjonen sammen med eleven (første trinn i SØT), ser vi snart at personen er frustrert fordi det var bråk om natten. Ønsket tilstand (andre trinn i SØT) er å få skikkelig hvile. Dermed kan vi diskutere Tiltak (tredje trinn i SØT) så er det lettere å få gjort noe konstruktivt og handlingsrettet med situasjonen. Tiltakene kan innebære at eleven(e) gjør noe selv eller at elever og ansatte gjør noe sammen for å få endret situasjonen.

Diskusjonen hvorvidt folkehøgskoleansatte skal være (eller i hvor stor grad ansatte skal være) terapeuter er også relevant i denne sammenhengen. Om en åpner opp for alt som elevene bærer på av utfordringer fra tidligere, kan det være vanskelig å avgrense sin rolle som ansatt på en folkehøgskole. SØT-modellen avgrenser ansattes rolle naturlig med fokuset på Nå situasjon som første trinn i samtalen. Den trekker ikke inn situasjoner eller problemer fra fortiden, i hvert fall ikke i de første fasene.

SØT-modellen er i korthet slik:

Situasjonen: Hvordan har du det? Hvordan går det? Er det noe du vil snakke om? Kartlegging
Ønsker: Hvordan vil du ha det? Hvordan ønsker du at det skal være? Drømmer og ønsker.
Tiltak: Hva synes du vi kan gjøre? Etter samtalen har du forslag til å gjøre noe positivt? Handling, "løsning" og tiltak.

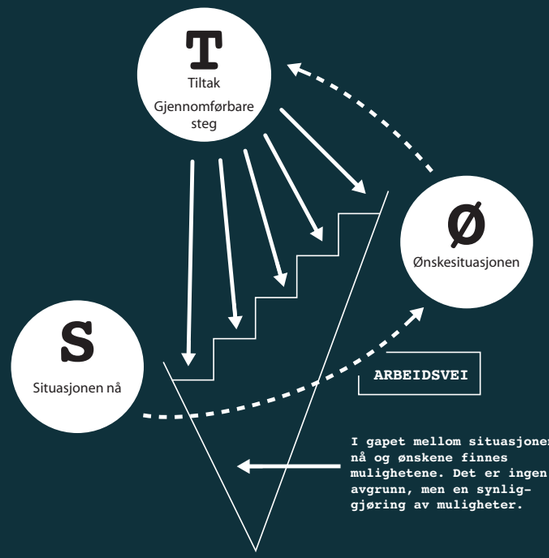

Les mer om denne modellen i boken
"Samarbeid og konflikt - to sider av samme sak"
av Marit Hartviksen og Kjartan S. Kversøy.

VI ER ALDRI NØYTRALE I VEILEDNINGSSITUASJONEN

"Ingen av oss sitter med fasiten på god veiledning"

Veiledning er i motsetning til rådgivning fokusert på den som veiledes, veisøkeren eller fokuspersonen. Vi forsøker å finne individets prosjekt, vi ønsker å bidra til en opplysning innenfra og dermed bidra til individets egen opplysning. Dette er ikke uten videre lett fordi vi alltid vil ha med oss våre egne tolkninger, antakelser og tanker om hva som er det beste for den andre. 3D-veiledningsprosjektet har bidratt til å synliggjøre hva vi tar med oss inn i veiledningssituasjonen av egen bagasje.

Den enkelte ansatte på en folkehøgskole møter veiledningssituasjonen helt forskjellig. Gjennom samlinger i prosjektet og arbeid på folkehøgskolene har ansatte synliggjort, reflektert og skapt ny felles veiledningspraksis sammen. Felles holdninger og metodikk er resultatet av prosjektet og samtidig mer fokus på hvordan veiledning av elevene foregår.

"De syv søstre" tenker ulikt om mennesket
Det er ofte vanskelig å forklare hvorfor vi gjør det vi gjør på den måten vi gjør det. Når vi har besøkt skoler og hatt samlinger for personalet, har øvelsen "De syv søstre" gitt oss god hjelp til å synliggjøre hva slags holdninger vi har i møte med eleven i veiledningssituasjonen. Vi har også fått reflektert rundt hvorvidt våre egne tidligere livssvalg påvirker våre holdninger slik at vi overfører disse til den vi veileder. Søstrene tenker forskjellig fra hverandre, og dette er slik de ser på mennesket og dets muligheter her i livet.

- Mennesket står helt fritt, du kan hva du vil.
- Mennesket er prisgitt familietradisjoner, eplet faller ikke langt fra stammen.
- De individuelle anlegg er avgjørende, du blir hva du er.
- Utvikling og modenhet er det sentrale, du endrer deg livet gjennom.
- Mennesket har ulike muligheter, du må ta hva du kan få.
- Samfunnets har en skjult sortering, du tror du selv velger.
- Den sosiale arv er avgjørende, du blir hva dine sosiale vilkår bestemmer.

Hvilke av disse søstrene vi står nærmest, er vanskelig å vite, og dette vil også være avhengig av personen vi sitter overfor. Ettersom årene har gått og erfaringene har gitt oss visse "sannheter," blir de lagret et sted i kroppen uten at vi har direkte tilgang til dem i hverdagen. Når vi må handle, så handler vi. Disse holdningene er vanskelig å artikulere men de kommer til uttrykk gjennom handling, væremåte og intuisjon.

Om vi tar en veiledningssituasjon med en elev som eksempel, vil vi i situasjonen fokusere på noe framfor noe annet, vi vil stille noen typer spørsmål fremfor noen andre, osv. Det at vi stiller et spørsmål fremfor et annet, kan være begrunnet i refleksjonen og planleggingen vi har gjort forut for veiledningssituasjonen. Refleksjonen og planleggingen vil igjen være basert på vår etikk, etiske refleksjoner og holdninger.

Hvilken taus bagasje er det jeg tar med meg inn i veiledningssituasjonen?
Ingen av oss sitter med fasiten på hvordan god veiledning skal praktiseres, men vi kan bli enige om hva vi ønsker med veiledningen. De fleste av oss vil kanskje si at det aller viktigste er at vi vil veisøkeren vår vel, nå og i framtiden. Med felles målsettinger i et personale har vi et godt utgangspunkt til å hjelpe og støtte hverandre til å nå målene i fellesskap. Vi kan videreutvikle og forbedre våre praktiske kunnskaper gjennom å dele erfaringer, verdier, holdninger, følelser og ferdigheter knyttet til veiledning. På denne måten kan vi la oss inspirere og være med på å inspirere andre. Samtidig vil vi få mulighet til å få anerkjennelse for den gode veiledningen vi selv praktiserer, noe som igjen kan motivere en til videre utvikling på dette feltet. Slik er den tause kunnskapen dynamisk og hele tiden under utvikling.

Søstrene tenker forskjellig fra hverandre, og de ser ulikt på mennesket og dets muligheter her i livet.

Praktisk øvelse
Den praktiske øvelsen som nå følger, er et lite bidrag for å synliggjøre den tause bagasjen du tar med deg inn i veiledningssituasjonen. Sett ring rundt de utsagnene under som du kjenner kan beskrive din veiledningspraksis. Kjenn etter ubevisste tanker, positive og negative assosiasjoner til personer og hendelser, ulike kontekster, tidligere erfaringer, mageføelse og intuisjon. Er det så noen av de andre utsagnene du gjerne skulle ønske at du kunne sette ring rundt? I så fall hvilke? Deretter kan du lage noen tiltak for deg selv for å komme dit.

JEG ER KREATIV I MÅTEN JEG VEILEDER PÅ

DET FINNES ALLTID ALTERNATIVE MÅTER Å SE HENDELSER PÅ

JEG PARAFRASERER/SPEILER DET ELEVEN HAR FORTALT

JEG ER UTÅLMODIG

JEG GIR GJERNE KONKRETE RÅD UNDER VEILEDNINGEN

TOLERANT

LYTTER

JEG SPØR LITE

KONFRONTERENDE

JEG STILLER OFTE "HVORDAN-SPØRSMÅL"

JEG VIL VÆRE POPULÆR

JEG ER NYSGJERRIG PÅ HVA DEN JEG VEILEDER HAR Å FORTELLE

AUTORITÆR

JEG ER IKKE OPPTATT AV HVORDAN SAMTALEN ENDER

SUBJEKTIV

REAL

GURU

JEG OPPSUMMERER UNDERVEIS DET ELEVEN FORTELLER

JEG VIL GJERNE DELE MIN ERFARING

JEG STILLER FOR MANGE SPØRSMÅL

JEG VISER ELEVEN AT JEG LYTTER VED Å SE HAN/HENNE I ØYNENE

INTOLERANSE

TÅLMODIG

JEG STILLER "HVORFOR-SPØRSMÅL"

VISER ELEVEN RESPEKT

AUTENTISK

BEROLIGENDE

KRITISK VENN

ROSENDE

YDMYK OVENFOR ELEVEN

DIAGNOSTISERENDE

EMPATISK

JEG VISER ELEVEN AT JEG LYTTER VED Å GJENTA DET ELEVEN HAR SAGT

FØLELSESMESSIG ENGASJERT

MORALISERENDE

IRONISERENDE

OBJEKTIV

3D-DYBDE:

Hva er med på å styre mine valg og hvordan påvirkes andre?
Dette verktøyet har to deler. De fire feltene til venstre handler om selvinnsikt. De synliggjør noen verdier hos en person som har tatt et viktig valg. De fire feltene til høyre handler om samspillet med andre mennesker. Verktøyet kan danne en fin ramme for en samtale om verdier mellom veileder og veisøker. (Verktøyet er utviklet på Alverno College).

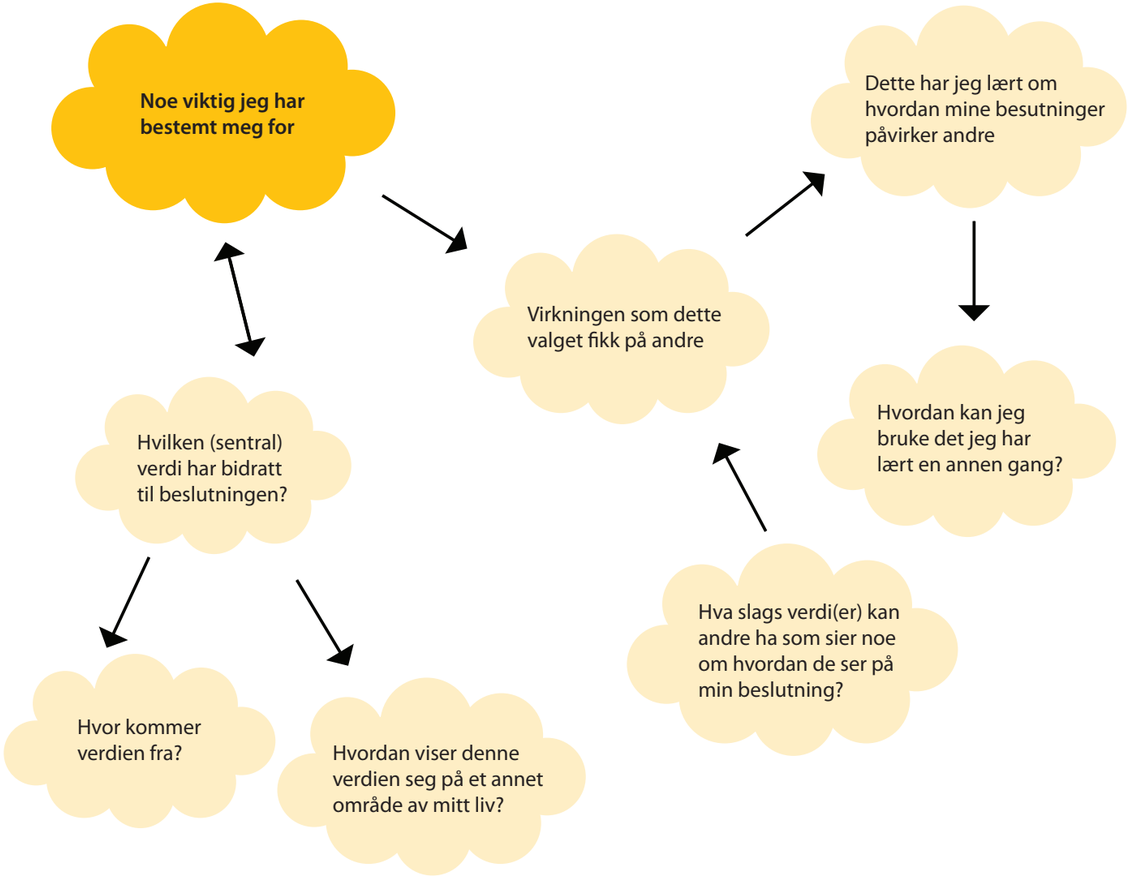

OM Å VILLE VEL

Folkehøgskolen tror på menneskets vekst og utvikling. Mennesket er ikke en "Abekat", som etteraper andre, men et guddommelig eksperiment av ånd og støv, sier N.F.S. Grundtvig, folkehøgskolens ideologiske far. Dette er et optimistisk menneskesyn hvor ånd og materie spiller på lag, hvor vekstmulighetene er sentrale. Alle har anlegg for dannelse og vekst. Fantasi og følelser er like viktige menneskelige egenskaper som tenkeevne og fornuft. Håndverk og praktiske ferdigheter er like verdifullt som intellektuelt arbeid. I folkehøgskolen åpnes muligheten for eksistensielle møter der likeverdige mennesker møter hverandre i dialog der deltakerne tar hverandre på alvor. Folkehøgskolens menneskesyn omfatter troen på toleranse, åpenhet og engasjement, og opplysning og utdanning skal være for alle, uavhengig av samfunnsklasse, økonomi og andre forskjeller.

Veiledning handler om å tilrettelegge for en læringsprosess, sier Unn Stålsett i boka "Veiledning i en lærende organisasjon". Vi har i liten grad makt til å endre andre. Det er i første rekke egne holdninger og egen atferd vi kan endre.

Situasjonen omkring veiledningen har også etiske sider. Ideen er at eleven skal kunne gjøre egne oppdagelser og ta ansvar for egne valg, ikke at situasjonen er slik at den "tvinger fram" spesielle løsninger.

- Når og hvordan kan jeg bidra til at eleven selv "tar tak i" sitt eget liv? Hvordan kan jeg bidra til å myndiggjøre eleven?
- Når og hvordan kan jeg som ansatt på en folkehøgskole legge til rette for refleksjon, slik at eleven kan utvikle seg?
- Når og hvordan kan jeg som voksenperson gi råd til elever som ber om råd?

I veiledning er det et viktig prinsipp at den som veileder, vil veisøkeren vel: "Vil jeg elevene vel med de samtalene vi har?" Svaret et umiddelbart og ureflektert ja: "Selvsagt vil jeg mine elever vel! Det skulle bare mangle!" Og godt er det. Men velviljen bør bygge innsikt i egne holdninger, verdier og kunnskaper. Og handlingene våre viser hvilke verdier vi har.

Vi bør tenke gjennom hvilke etiske dilemmaer som kan oppstå i møtet mellom veileder og veisøker. I sin bok, *Etikk – en praktisk vinkling*, beskriver Kjartan Kversøy, Høgskolen i Akershus, noen praktiske måter å se etikken på. Kversøy formulerer to spørsmål ("knep" som han kaller dem) som vi kan stille når vi skal tenke gjennom våre etiske valg:

- Vil jeg vel med mine valg (meg selv og andre)?
- Gagner mine valg noen (meg selv og andre)?

Etikk er refleksjon over moral. Moral har å gjøre med vår praktiske hverdag, rett og galt, ondt og godt, ofte i forholdet til andre mennesker, sier Kversøy. Ofte er vi på utkikk etter kjøreregler for vår atferd. I mange situasjoner er det viktig at både elever og ansatte tar på seg "etiske briller" når de, hver for seg eller sammen, samtaler om situasjoner og opplevelser på skolen.

"Mennesket er ikke en "Abekat", som etteraper andre, men et gudommelig eksperiment av ånd og støv, sier Grundtvig, folkehøgskolens ideologiske far."

"Etiske briller"

Under et år på folkehøgskole ombestemmer en gutt seg når det gjelder yrke: Han vil ikke lenger bli sosialøkonom, nå vil han bli lærer. Familien blir overrasket, og noen reagerer positivt, andre negativt. Når eleven tar et slikt valg, kan hun eller han basere det på ulike vurderinger. *Vil jeg jobbe direkte med (unge) mennesker i hverdagen eller er jeg mer opptatt av systemer og andre typer utfordringer? Spiller det noen rolle hvor jeg tjener best? Hva er det egentlig som interesserer meg?* **Ofte vil eleven gjerne snakke(veiledes) om både hvorfor han har tatt valget (etiske refleksjoner, interesser, osv) og hvilke praktiske konsekvenser det nye valget får. Viktige spørsmål blir da:** *Vil jeg vel med mitt valg? Gagner valget meg selv og andre?* **Her er noen av "brillene" som veisøker og veileder kan bruke for å gi samtalen en etisk dimensjon.** *(Brillene fins i Kversøys bok.)*

Mest mulig nytte/lykke for flest mulig *(Nytteetikk)*
- men ingen må få det verre enn før
- men noen kan få det verre enn før

Ufortjent omsorg (prioritere det som er nært) *(Omsorgsetikk)*
- gi de trengende det de trenger
- prioritere egne framfor naboens barn

Rett og galt *(Pliktetikk)*
- plikt ut fra ferdige normer og regler og lover

Det vi kan bli enige om *(Diskursetikk)*
- logisk argumentasjon
- konsensus, ikke avstemning

Makt og maktesløshet *(Maktetikk)*
- la andres vilje skje slik jeg venter at andre lar min vilje skje
- oppleve at jeg har kontroll

Anerkjennelse *(Anerkjennelsesetikk)*
- jeg må bli sett, hørt og tatt på for å føle at jeg eksisterer

Handle ut fra det gode *(Dydsetikk)*
- praktisk klokskap basert på kunnskap, erfaring, følelser, mot og vilje
- vi gjør det vi tror er det beste

Uten etikk og moral *(Den sterkestes rett)*
- gi blaffen i "må" og "bør": Gjør som du selv vil.
- er det mulig å ta seg til rette, så gjør det. Det er ikke umoralsk

KLEKKING AV FRAMTIDSVISJONER HAR FÅTT EN NY VRI PÅ BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3D-veiledning skaper stadig ny praksis i norsk folkehøgskole, og veiledningsegget som kunstlærer Tormod Solløs har arbeidet med det siste året, har nå blitt høytidelig åpnet. Benedicte Jacqueline var første elev som fikk en veiledningstime med innholdet i egget som utgangspunkt for samtalen.

-Dette tror jeg på, uttrykker Tormod engasjert. Tormod Solløs er kunstlærer på Buskerud og denne morgenen kommer han trillende med en litt uvanlig skapning på hjul gjennom gangene på skolen. Egget som er et konkret resultat i glassfiber av Buskerud sin deltakelse i 3D-prosjektet, skal nå høytidelig åpnes på morgensamlingen.

Egget er tenkt som en slags rugekasse for refleksjon i veiledningssamtalene, og tanken er at de flere hundre ordene inne i den ene delen av egget skal skape retning og fokus i samtalen. - Konteksten for veiledningssamtalen er sentral, og jeg inviterte ofte tidligere elever hjem til meg på en kopp te, forteller Tormod. Nå er egget i fokus, og Benedicte er rask til å melde seg frivillig når vi sier at utprøving av egget står for tur, etter morgensamlingen.

Benedicte bruker lang tid på å finne ordene som hun opplever skaper gjenklang i henne. Ordene: mote, drøm, sjokolade, barnslig, stjernestøv og kjærlighet blir til slutt plassert i den tomme delen av egget. Jeg har lyst å gå på en moteskole i Milano, røper Benedicte. - Men klarer jeg å lære italiensk i løpet av sommeren? Benedicte har gått på linjen Mote og design og har lyst til å forfølge denne interessen videre. Kanskje er det en barnslig drøm, reflekterer hun videre. Tormod har blitt kjent med Benedicte gjennom året og har tro på hennes vilje til å gå egne veier. Med ditt pågangsmot tror jeg du kan komme dit du vil, responderer Tormod. Benedicte er ved enden av veiledningsseansen enig med Tormod om at dette er en god måte å ha samtale på. De avtaler et nytt møte, men først etter studieturen til Tallin.

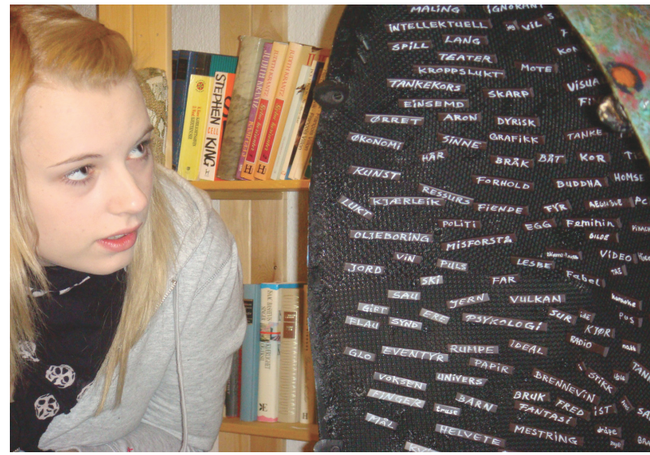

Her tester Benedicte "Egget", en rugekasse for refleksjon i veiledningssamtaler.

LEVEREGELRÅD PÅ SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

På Sogndal Folkehøgskule har personalet de to siste årene valgt å starte skoleåret på en ny måte. Med utgagnspunkt i verdigrunnlag og målsetting ønska de å ta med elevene i den konkrete utforminga av rammene for livet på skolen. Opplegget er av elever og ansatt vurdert som så verdifullt at det vil bli videreført i 2010-2011.

I gangen på Sogndal henger en stor grønn postkasse. På denne står det Leveregelrådet. I denne kan du putte synspunkter på hverdagen på skolen og forslag på hvordan denne eventuelt kan forbedres. Rådet som består av fem elever, én stipendiat og to lærere diskuterer saken og kommer så med tiltak til allmøtet. Et eksempel på et slikt tiltak er at alkoholreglementet ble drastisk skjerpet i tre uker fordi en opplevde at elevene ikke fulgte reglementet de selv hadde lagd.

Poenget med tiltaket er nettopp at elevene lager reglene selv. Etter tre dager med bli- kjent-aktiviteter brukes fire og fem dager i skoleåret til å lage regler. Som utgangspunkt for prosessen finnes et verdidokument. Dette problematiserer og utfordrer oss på sentrale områder og har som mål at fellesskapet skal drøfte seg frem til og vedta levereglene for året, på folkemunne kalt for Helgheimstinget. Følgende problemstillinger er blant annet berørt i dette dokumentet:

- Undervisning og timeplanlagte aktiviteter
- Trivsel i hverdagen
- Hensynet til den andre
- Internat, uteliv og forhold til alkohol
- Håndtering av konflikt og konsekvenser
- Endring og revisjon av levereglene

Prosessen foregår i varierte fora. Husmøter og plenumsmøter gir anledning til at alle stemmer blir hørt. En redaksjons komité sammensatt av en representant for hvert husmøte og to tilsatte forberedte konkrete framlegg og avstemninger.

Elevene i rådet trekker dette frem når de skal beskrive ordningen:

"Vi opplever at det er lettere å følge reglene når vi har bestemt dem selv."

"Det gir oss mer ansvar."

"Det er på tide at vi får gjøre våre egne valg og ta konsekvensene av dem. "

Lærerne peker på at det er godt å slippe å være politi og de synes og at elevene er blitt flinkere til å si ifra om de mener at noe er urettferdig.

Utfordringen er de alle enige om; det er altfor få saker i postkassa, kanskje vet ikke elevene nok om hvordan de kan bruke oss?

Er det kommet noe post i Leveregelrådets postkasse?

V-DAG PÅ GRENLAzND FOLKEHØGSKOLE

Ideen om en egen veiledningsdag (v-dag) på skolen dukket opp i prosjektet om 3D-veiledning. Hensikten er en intens dag med fokus på alle de tre dimensjonene i 3D veiledning. Det er en arbeidskrevende dag for alle lærerne på skolen – og for elevene, for dimensjonene er mange. Lengdeperspektivet: Hva er det som venter oss etter året på Grenland? Breddeperspektivet: Hvilke interesser har jeg? Og dybdeperspektivet: Hvor godt forstår jeg meg selv?

Dagen var en blanding av informasjon og aktiviteter. Det hele begynte med at lærerne fortalte om sin egen bakgrunn. Motivasjon stod sentralt i dette opplegget. Det var viktig å få fram hva som motiverer dem i jobben og hva som motiverte dem i valget av yrke. Selv om de nå arbeider på en folkehøgskole, er veien fram til nettopp denne arbeidsplassen ofte både overraskende og spennende.

Skolen hadde også lagt til rette for ulike stasjoner hvor ulike yrkesgrupper ble presentert. På stasjonene kunne elevene hente mer konkret kunnskap og materiell blant annet om helsearbeid, om databransjen, om kunst- og kulturfag og om reiseliv.

Neste post på dagens program var at elevene møtte et tredelt opplegg som på mange måter gjenspeilte de tre dimensjonene. Selv om elevene hadde dette opplegget felles, holdt de sine betraktninger for seg selv. Først fikk elevene utlevert et spørreskjema der de ble bedt om å komme med refleksjoner rundt egne ferdigheter. Deretter fulgte en bolk hvor elevene fikk lest opp et ord og skrev det ned på et ark, før de fikk de et minutt til å skrive ned sine egne assosiasjoner på arket. Deretter fikk de høre et annet ord, og elevene noterte ned sine assosiasjoner, osv. Til slutt kom en bolk der elevene ble bedt om å kartlegge visse sider ved seg selv. De skulle ta stilling til forskjellige spørsmål, som for eksempel "Hvor godt liker du å planlegge god tid i forveien?" I praksis ble de bedt om å krysse av på en skala fra 1 til 5.

Etter at disse tre aktivitetene var ferdige, ble resultatene fulgt opp med individuelle samtaler. Til samtalen hadde de med seg spørreskjemaet, assosiasjonsordene og selvevalueringen. Målet for samtalen var at den enkelte skulle ta en avgjørelse der og da: Hva vil jeg bli, på bakgrunn av det jeg nå har lært om yrkene og meg selv? De skulle kjenne på hvordan det er å ha bestemt seg. Denne beslutningen ble de anbefalt å holde fast på i minst en uke og gi det som svar om andre elever spurte hva de skulle bli.

> Det var ikke kjedelig i det hele tatt fordi det var et såpass viktig tema. Å skulle velge skole er utrolig vanskelig. Det var som det beste var samtalen med lærer som hjalp meg godt på vei til å velge rett skole og linje. (Ida, 20 år)

> Veiledningsdagen er et godt tiltak å ha i folkehøgskolen. Mange elever som søker folkehøgskole gjør nettopp det fordi de ønsker å finne ut hva de vil. Det som var bra med veiledningsdagen var variasjonene, at det var litt for enhver smak. Utdeling av studiekataloger og annet materiale var også positivt. (Elin, 20 år)

PRAKTISK DAG PÅ SUND FOLKEHØGSKOLE FÅR GODE EVALUERINGER

De siste to årene har Sund folkehøgskole hatt en ordning hvor elevene med regelmessige mellomrom har en hel dag hvor de arbeider sammen med praktisk personale. På interne evalueringer får dagen masse skryt.

Mens de andre elevene ennå sover, er det en gruppe som allerede er i arbeid. Praktisk dag begynner klokken 0700, lenge før de andre er i dusjen. Denne dagen arbeider elevene på kjøkkenet, sammen med vaktmester eller på renhold. Ulike modeller for praktisk dag er prøvd ut, men nå mener de på Sund at de har funnet en god modell.

Synne Sanden arbeider med renhold denne morgenen. Første oppdrag er rengjøre svømmebassenget. Mens Synne desinfiserer, er det andre elever som arbeider en etasje ned med å kontrollere klorinnholdet i vannet. Synne er en av mindretallet blant elevene i norsk folkehøgskole. Hun visste hva hun ville før hun begynte på folkehøgskolen. Drømmen er å jobbe som sangpedagog og veien via Universitetet i Oslo er klar. I tillegg vil hun drive med musikk, og året på Sund går mye til øving. Kontrakt med Bugge Wesselstoft er skrevet og plata kommer i 2011. Synne er en av dem som er positiv til praktisk dag. Hun vektlegger at det å se hva som skal til for å drive et slikt stort anlegg er positivt. Selv om vaskingen er tung, så skjønner hun hva som venter når hun får et eget hus.

I etasjen under arbeider de med å finne pH-verdier. Det er lenge siden elevene jobbet med sånt på skolen og diskusjonen går på om dette er prosent eller en annen verdi. Ut ifra skjemaet står det at det skal være mellom 0,8 og 1,2, så bra er det i hvert fall.

Internatleder Svein Arne mener at praktisk dag gjør at elevene ikke får hvile i noen hotellfølelse. I tillegg er det artig, forteller Svein Arne. Denne dagen planlegges oppgaver som ikke blir gjort til vanlig, prosjekter som gjør at elever og ansatte må samarbeide. Kurs i SØT-modellen og veiledning generelt har gjort at de praktisk ansatte bruker denne dagen også til å samtale med elevene. De ansatte liker at de blir kjent med elevene og synes det er veldig hyggelig når de setter seg ned til halv to-pausen. Da har kjøkkenet lagd til noe ekstra.

Med regelmessige mellomrom arbeider elevene praktisk sammen med personalet. Her blir klorinnholdet i bassenget kontrollert.

SOSIALLÆRER MED MANGE OPPGAVER PÅ NORDHORDLAND FOLKEHØGSKULE

Sosiallærer Anne-Grethe har alltid travle dager. Det er mange elever som ønsker en samtale. Noen kommer fordi en lærer har sagt at sosiallæreren er et godt menneske å snakke med når de strever med vanskelige saker. Da sender Anne-Grethe gjerne en SMS til dem og spør om de kan komme da og da. Andre kommer direkte og ber om en samtale, mens andre igjen skaffer seg samtaletid ved å sikre seg klistrelapper med avtaletid. Anne-Grethe setter nemlig opp faste samtaletider – én time hver, verken mer eller mindre – på døra, og eleven kan velge seg et tidspunkt. Det er viktig å ha god tid til slike planlagte samtaler.

Samtalene kommer inn på alle tre dimensjonene. Ingen vet hvor en samtale ender, for Anne-Grethe stiller mange åpne spørsmål. Det fører som regel ned i dybden. Selv om eleven ønsker det selv, må Anne-Grethe være lydhør og forsiktig. Noen samtaler er tyngre enn andre, for etter hvert kommer behovet for å snakke om det som virkelig ligger eleven på hjertet. Det kan dreie seg om konflikter eller rusmisbruk hjemme, spiseforstyrrelser, kjærlighetssorg og uvennskap på internatet.

Anne-Grethe setter pris på å ha et godt utviklet kontaktnett – som hun stadig utvider – med instanser og personer som kan bistå henne i ulike situasjoner, for eksempel med spiseforstyrrelser. Anne-Grethe kan ikke understreke sterkt nok hvor viktig det er å knytte kontakter utenfor skolen og bruke dem. Iblant tar hun en telefon til noen som hun leser om i avisen: Jeg ser at dere har etablert dere i Bergen, og jeg ringer fra Nordhordland folkehøgskole. Kan vi samarbeide?

Samtalene ser også framover. Ofte dreier samtalen seg om hvordan det er nå og hva eleven kan gjøre videre. Iblant kan Anne-Grethe spørre: "Skal denne saken få styre ditt liv videre? Hva ønsker du skal styre livet ditt?"

Og Anne-Grethe vet at hun ikke er alene med vanskelige saker. Noe av det hun setter mest pris på, er at skolen bevilger henne ti timer med individuell veiledning i løpet av året. Slik veiledning av en veileder er helt nødvendig for å gjøre jobben, og hun føler at dette er en del av et sikkerhetsnett hun har. Rektor og kontaktene utenfor skolen er også del av dette nettet.

Både gutter og jenter kommer til Anne-Grethe, og hos elevne er terskelen for å komme ganske lav. Noen liker godt å snakke og fortelle, men liker det dårligere når Anne-Grethe gir dem oppgaver. Da hender det at de ikke kommer igjen. Andre føler at oppgavene er en spennende måte å arbeide med seg selv på. Etter hvert opplever Anne-Grethe at mange sier at nå klarer de seg selv. Det kjennes godt, sier hun.

Sosiallærer Anne-Grethe har andre oppgaver også. Blant annet tilbyr hun et valgfag i "Framtidsplanlegging" der elevene blir bedt om å se på studier og yrker. Det er et kurs på 10 timer, og det holdes før februar. Siste gang hun holdt det, meldte 60 elever seg på. Elevene er i full aktivitet med å veilede hverandre, skrive framtidsplaner, ta tester og vurdere dem, finne ut mer om studier og yrker (gjerne på nettet), kartlegge egne interesser og sette seg mål.

Men veiledningen hennes stopper ikke der. På skolen har Anne-Grethe også ansvar for to temadager hvor blikket er rettet framover mot et selvstendig liv for elevene. Den ene dagen handler om personlig økonomi, og den andre om at elevene blir utfordret til å tenke gjennom og legge noen planer for studentlivet som venter.

SØT-SAMTALE OG DANNINGSMÅL PÅ MOLDE FOLKEHØGSKOLE

SØT-modellen har tre elementer, Situasjonen nå, Ønsker og Tiltak, og på Molde folkehøgskole har den fått skikkelig fotfeste. Ikke nok med at skolen bruker SØT i veiledningen, den benyttes i tillegg i elevsamtalen og skolens danningsprogram. SØT-modellen, som også er en teknikk som brukes til å håndtere konflikter, skal myndiggjøre elevene og hjelpe dem til å sette danningsmål for seg selv. Gjennom SØT-prosessen kan elevene lage sin egen "ønskeliste" over hva de vil jobbe mot i løpet av året. Deretter utfordres de til å prioritere disse målene, slik at de får konkrete muligheter til å tenke annerledes og strategisk. Da blir det lettere for dem å yte mer.

Elevsamtalen er til for at eleven skal reflektere over sin egen utvikling og vekst på skolen. SØT-modellen er grunnstrukturen i alle de fire elevsamtalene som skolen gjennomfører i løpet av året. Det originale på Molde folkehøgskole er at elevene også får opplæring i bruk av SØT-metoden. Elevenes forventningsbrev er også bygd opp på samme måten. Denne pedagogiske "gjennomsiktigheten", der elevene ser lærerne i kortene, har minst to gode sider. For det første blir eleven medspiller i strukturen og får dermed et mer likeverdig forhold til læreren i samtalen. For det andre blir elevene kjent med en teknikk som de selv kan bruke både i personlige samtaler og konflikter senere i livet. Skolen driver praktisk myndiggjøring av elevene.

I flere år har Molde arbeidet med å konkretisere skolens danningsmål. Første skritt er å gjøre danningsmålene til en del av målsettingen for fagene, linjefag, valgfag og fellesfag. Hensikten er at danningsmålene og danningsprosessene skal gjennomsyre alle aktiviteter på skolen. SØT er en viktig brikke i denne utviklingen. Parallelt med utviklingen av SØT, arbeider skolen med sine danningsmål. Kunnskap, engasjement, mestring og kjennskap om seg selv er blant målene som skolen etter en lengre prosess er kommet fram til. Alle fagplaner og alle aktivitetsområder skal legge til rette for at elevene møter danningsmålene i praksis.

Elevene blir også bedt om å evaluere egen utvikling på slutten av året. På grunnlag av danningsmålene blir de bedt om å si noe om de har hatt en god utvikling, ingen utvikling eller en negativ utvikling. Langt de fleste mener at de har hatt en god utvikling.

Molde folkehøgskole arbeider målbevisst og konkret med 3D-veiledning og danning. De går hånd i hånd og styrker hverandre. Elevene får ikke bare veiledning, de lærer også konkret teknikker som kommer til nytte senere i livet. Og disse teknikkene hjelper skolen med å sette sine danningsmål ut i livet.

Her samles elever til elevsamtale ute i det fri.

PRAKTISKE EKSEMPLER PÅ UNDERVISNINGSOPPLEGG

Som heftet synliggjør har 3D-veiledningen blitt virkeliggjort i mange varianter. Folkehøgskolens menneskesyn og læringssyn er ofte det eneste som er felles når de ansatte slipper kreativiteten løs.

Her følger to eksempler på praktiske opplegg som er blitt anvendt i møte med elevene. Felles for dem er at de i utgangspunktet tar tak i elevens erfaringer, ønsker og drømmer. Konteksten er valgene som skal tas i løpet av året på folkehøgskolen: Hva skal jeg bli? Hvem sier jeg skal bli det? Hva slags verdier ligger til grunn for valget?

I folkehøgskolen er det store muligheter for å jobbe i grupper med elevene, og begge oppleggene bruker dette aktivt. Refleksjonen over egne erfaringer kan bli enda bedre ved at elevene tar valg i et fellesskap og uttrykker seg i en gruppe. Dette kan ytterligere forsterkes ved at det åpnes opp for at medelever kan gi respons underveis i prosessen.

Oppleggene som følger her, er skapt av Hanne Hanserud og Maren Skjelbreidalen. Disse er to av mange som har bidratt i utviklingen av 3D-veiledningsprosjektet. Hanne utviklet sitt opplegg som internatleder på Bjerkely. Hun deltok i 3D-prosjektet samtidig med at hun studerte veiledning. Maren er sertifisert co-active coach og har videreutdanning i prosessledelse og teamcoaching. Hun har lang erfaring med å utvikle og lede karriereworkshoper og underviser i gruppeveiledning på ulike høgskoler.

Om du ønsker flere tips om hvor og til hvem du kan henvende deg, ta en kontakt med Folkehøgskolekontoret i Oslo, post@folkehogskole.no.

EKSEMPEL 1:
SAMMEN MED ANDRE FINNER JEG VEIEN

Karriereveiledning i grupper har et særlig fortrinn i forhold til individuell veiledning, og det er fellesskapsdimensjonen. Mennesker er sosiale vesener, og vi trenger hverandre for å oppdage oss selv og få bekreftelse på hvem vi er.

Tar vi ikke hensyn til det kan det gå oss ille. Narkissos ble så forelsket i sitt eget speilbilde i vannet at han falt og druknet i det. Og Dovregubben formante trollene om å være seg selv - nok! De døde og sprakk da sola rant, ensomme og triste. De led av den vrangforestilling at vi kan overleve i isolat. De fortrengte at vi er avhengige av andre.

Karriereveiledning i grupper handler om å skape en arena for deling, læring og refleksjon som i tillegg til innsikt om den enkeltes rolle og virke i yrkeslivet gir tilhørighet og fellesskap deltakerne imellom. På denne måten innehar karriere-veiledning i grupper et relasjons- og kulturbyggende element. Min erfaring er at når behovet for tilhørighet og trygget dekkes, frigjøres energi som kan benyttes til å stake ut kursen for egen framtid.

Gevinster
Sammenliknet med individuell veiledning gir kreativ karriereveiledning i grupper merverdi i form av inspirasjon, en utvidet forståelse av seg selv i relasjon til andre, økt tilfang av ideer og erfaringer, fellesskap og stor variasjonsmuligheter i valg av metode og øvelser. Dessuten er det tidsbesparende. *"Karriereveiledning i grupper er tidsbesparende. Regnestykket er enkelt: Jo større gruppen er, jo mer tid er spart!"*

Karriereworkshoper som begeistrer
"Karriereworkshoper som begeistrer" heter et tredagerskurs for veiledere og rådgivere. Mange som arbeider med karriereveiledning, sliter med å få tiden til å strekke til. De rekker rett og slett ikke å gi kvalifisert og god veiledning til alle som ønsker det. For disse kan effektive gruppebaserte tilnærminger og metoder være til god hjelp.

En smakebit fra kurset ble presentert for folkehøgskolelærere som fulgte utdanningen i 3D-veiledning. Lærerne fikk selv erfare noen øvelser på kroppen, som de så fritt kunne benytte i eget arbeid. En variasjon av en av øvelsene er gjengitt i denne artikkelen. Flere øvelser finner du i heftet: "Gruppeveiledning, kreative workshoper i karriereveiledningen". Det fins på Folkehøgskolekontoret. Lykke til!

Maren Skjelbreidalen

"Mennesker er sosiale vesener, og vi trenger hverandre for å oppdage oss selv og få bekreftelse på hvem vi er."

Øvelse: Du har vunnet i Lotto

Hensikt:
Å la deltakerne gå på leting i egne verdier. Tanken er at underliggende verdier og behov påvirker våre preferanser. Verdier representerer behov som det er viktig å ta hensyn til dersom man skal føle seg tilfreds. Går man på akkord med grunnleggende verdier over lengre tid, vil man ikke føle seg tilpass. Det er noe som mangler i livet. Livet kan kjennes blodfattig. Å bli bevisst sine verdier og ta hensyn til innsikten i forbindelse med karrierevalg blir dermed viktig. Jo flere verdier man får tilfredsstilt i yrkeslivet, jo mer glede vil det bringe til den enkelte og omgivelsene.

Erfaringer: Denne øvelsen bringer innsikt, aha-opplevelser og dynamikk i rommet.
Varighet: 15 min.
Hjelpemidler: Ingen
Rommet: Stolene langs veggen. Plass til å bevege seg.

Beskrivelse:
Deltakerne har vunnet en reise. Hver og en kan velge mellom fire reisemål, for eksempel, tangokurs i Argentina, dykkekurs på Maldivene, kokkekurs i Provence eller på tur på hesterygg over den Prærien. De ulike hjørnene i rommet representerer reisealternativene. Du lager malende beskrivelser av de ulike hjørnene slik at deltakerne kan se de ulike alternativene levende for seg.

Instruksjon:
Når de ulike alternativene er lagt fram, gir du deltakerne følgende instruks:
1. Still deg i det hjørnet som representerer ditt foretrukne reisemål.
2. Snakk sammen med de andre som har stilt seg i samme hjørne:
   - Hva er det som er tiltrekkende med akkurat dette reisemålet?
   - Hva har dere til felles?

Når diskusjonen i smågruppene har stilnet, hører du litt fra de ulike gruppene i plenum og setter søkelys på deltakernes underliggende verdier: Hvem er dere? Hva er viktig for dere? Kommenter at det kan være relevant å ta hensyn til disse verdiene ved valg av yrke. Dersom du ønsker det og har tid, kan du be deltakerne plassere seg i det hjørnet som er nest mest interessant og du kan gjenta instruksene ovenfor.

Laget av Sonja MacInnes og Maren Skjelbreidalen

EKS 2: LENGDEVEILEDNING PÅ BJERKELY

Over 30 % av elevene på Bjerkely sier at de velger folkehøgskole for å få mer tid til å tenke på hva de vil videre i livet. De aller fleste går fra folkehøgskolen til videre studier, og de ønsker seg studie- og yrkesveiledning. Dette er et av tiltakene som Bjerkely utarbeidet: Valgfaget "Utdanning og yrke," lengdeveiledning som en del av undervisningen. Elevene møtes 15 ganger.

Mål:
- Hjelpe elevene i overgangen folkehøgskole - jobb/utdanning
- Bidra til at elevene blir mer bevisste egne interesser/egen kompetanse
- Tilrettelegge for at elevene kan ta egne valg
- Formidle kunnskap om arbeidsmarkedet og rekrutteringsprosesser
- Formidle informasjon og kunnskap om utdanningsmuligheter og søkeprosesser
- Skape møteplasser for elever og studiesteder

Samarbeidspartnere:
- Elevene
- Pedagogene
- Alt personalet
- Tidligere elever
- Andre studie- og karriereveiledere i utdanningssystemet
- Verden utenfor (Nav, OT, barnev, trygd, næringsliv og andre)

"Det er et viktig mål å legge til rette for at elevene kan ta egne valg."

Hva gjøres:
- Individuell veiledning (timer, drop-in og oppfølging)
- Gruppeveiledning
- Modul/valg - utdanning og yrke (interesser, personlig styrke, utdanningsvalg, jobbsøknad, CV, intervjutrening)
- Studiestartseminar på skolen
- Utdanningsmesser og skolebesøk
- Elevsamtaler, uformelle samtaler, modell-læring

Våre forventninger til elevene:
- Aktive i forhold til egen prosess
- Gjøre en innsats i forhold til egne valg
- At de tenker igjennom det som kan møte dem som studenter/arbeidstaker (hybel, lån, ingen progresjonshjelp, moden/voksen nok…)

Noen temaer:
- Framtidsreise: Meg selv om 12 år
- Meg selv nå: Kartlegging av interesser, sterke sider, osv
- Informasjon: Nettsteder, Nav-test
- Stillingsannonse: Gjennomgang og analyse
- Søknad: Skriving, momenter, vedlegg, osv.
- Intervju: Kroppsspråk, rollespill

Valgfag: Yrke og utdanning

Mål: veiledning
Å hjelpe elevene til refleksjon rundt utdanningsvalg, informere om utdanning, undervisning ift jobbsøkerprosessen.

Innhold:
Framtidsreise
Sterke sider
Listing prioritering
} verktøy for å fremme refleksjon
Nettsteder og hjelpemidler
Annonseanalyse
Søknad/CV
Intervjutrening
Kroppspråk
Arbeidsmiljøloven

Metoder(r):
Individuell jobbing og gruppearbeid. Øvelser, innledninger, samtaler, rollespill, video, oppgaver, individuell veiledning og tilbakemeldinger. Etter avtale kunne elever som jobbet med opptaksprøver få noen timer til å jobbe med dette. Krever stor grad av fleksibilitet

Elevforutsetninger:
18 elever. Dette er et modulfag de har valgt blant flere alternativer. Forutsatte at de var positive til faget. data / laptop

Evaluering:
17 av 18 elever leverte evalueringsskjema.
10 av 18 gir innhold og opplegg høyeste score, nest høyest gis av ytterlige 4(3). Flertallet mener også at emnet passer som modul. Når det gjelder egeninnsatsen er scoren fordelt fra toere til femmere. 12 av elevene vurderer det slik at de har hatt godt/svært godt utbytte av faget. 15 stykker syntes omfanget (timetallet) har vært passe (1 for lite, 1 for mye). Følgende kommentarer gitt: et aktuelt fag, bra tilbud, god nytte av å jobbe med opptaksprøvene.
En hadde ønsket mer om jobbsøking og jobbintervju.

Dette var første gang modulen utd&yrke var et tilbud. Det var mange som meldte seg, 18 stk. Dette var en utfordring når vi var anhengig av å bruke data. Ellers har flere opplevd at de ikke fikk så mye tid til denne modulen, det gjelder elevene fra Globalklassen som var borte de første ukene. Modulen ble lagt opp i temaer som gjorde at en ikke måtte være tilstede hele tiden for å få utbytte av opplegget. Modulen var riktig plassert med tanke på søknadsfrister (15.4) og forberedelsene til sommerjobber og lignende. Elevene var interessert, aktive og opptatt av temaene. Dette er en modul der alle har jobbet med noe som gjelder dem personlig, og hvor de må gjøre noe (velge, søke, skrive CV og søknad, øve seg til sommerjobbintervju).

For noen; sliter med dette alene

Over 10 % av all norsk ungdom går på folkehøgskole. Vi i folkehøgskolen arbeider hele tiden med å utvikle og forbedre vårt tilbud til denne gruppen. De siste årene har vi satset på å bli enda bedre til å veilede elevene. Tredimensjonal veiledning er navnet på veiledningssystemet vi har utviklet siden 2006, og det er i tråd med folkehøgskolens hovedformål, allmenndanning. Møtet mellom mennesker som vil hverandre vel, står sentralt i folkehøgskolen. 3D-veiledning er blitt enda et område der vi kan møte elevene som hele mennesker.

I 3D-veiledningen er den ene dimensjonen lengde. Eleven ser framover. Spørsmålene dukker opp: Hva vil jeg med livet mitt? Hva skal jeg studere? Hvilket yrke skal jeg velge? Den neste dimensjonen er bredde. Den dreier seg om interesser og engasjement i samfunnet. Hva er min rolle i relasjon til andre? Den tredje dimensjonen er dybde. Her kommer eksistensielle temaer inn, sammen med verdier og livssyn. Hvem er jeg som menneske? I praksis vil det være samspill mellom dimensjonene, og 3D-veiledning gir muligheter til å møte dem alle hos hver enkelt.

3D-veiledningen er nyttig for elevene og nyttig for samfunnet. Hensikten med denne boka er å dele noen av de gode eksemplene og tankene som har kommet fram gjennom mange engasjerte menneskers innsats de siste fire årene.

– – – – – – – – – – – – – – – – –

3D
VEILEDNING